## Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1937-11-23, iš Kauno – į Tilžę

**Mielas Juozapai, / Labai dėku už laišką.**

Mielas Juozapai,
Labai dėku už laišką [1]. Seniai nebebuvau turėjęs, mes jau labai buvome susirūpinę, kaip jūsų sveikatos reikalai [2].

Kad tu kiek blogiau pasijutai – nėr ko stebėtis, – tiek privargai ir prisinervinai, kad ir visai sveikas žmogus galėtų susirgti!

Aš manau, kad analizės rezultatus pavėlavo pranešti per apsileidimą, – netikiu, kad būtų kas bloga!

Stačiai nesinori tau dabar rašyti apie Baibokus ir galvą kvaršinti – ir be to tu turi pakankamai rūpesčių. Bet gavęs Tavo [3] laišką tuojau susisiekiau su Kaziu [4], – ir mūsų nuomonės vėl maždaug vienodos. Iš esmės mes nieko neturime ir prieš tavo projektą, tik mums atrodo, kad mūsų projektas gal būtų geresnis. Tik, žinoma, gal reikėtų korektyvų. Visų pirma, mes nemanėme, kad tas, kurs paims Trakus [5], turi tenai namus statyti, – ką jis ten darys: jo dalykas, bet tik jausis šeimininkas. Namų tenai [1r] // juo labiau nepastatysime, jeigu Traką „bendrai valdysime“, – pastogės, prieglobsčio vis tiek nebus, – nebus nė bet kurio fondo nelaimės atvėju.

Aš netikiu, kad Adolpas [6] su Tatjana [7] eitų į Traką – be pastogės, be įpratimo į žemės darbą [8]! Aš esu tikras, kad Adolpas važiuos į Urugvajų [9], – ir tam reikalui mes turėsime jam duoti pinigų, – nieko kita nebus [10]. Tad fondas, praktiškai, greičiausia ir nueitų jo kelionei.

O antra, galimas daiktas, „išperkamąjį mokestį“ pažymėjome per didelį. Kazys siūlo skirti po 500 Lt, – susidarytų fondas 1 500 Lt.

Jeigu Tu panorėtum imti Baibokų Traką – gal ši „redakcija“ būtų piimtinesnė.

Kad Tu sutinki imtis Traką administruoti – tai jau labai daug. Bet administravimas – susijęs gi su išlaidomis, kurios bus tuojau reikalingos. Kokios tai bus išlaidos, kol jos tęsis – velniai žino.

Nuoma – vargu ar padengs tas išlaidas. Tat ir išeina, kad mes visi trys mokėsim ir mokėsim, – nė mažiausia netikėdami, kad tas mokėjimas turėtų prasmės. Iš Tavo laiško matyti, kad, ˹jei reikėtų, Kazys irgi sutiktų „paimti“ Traką „nuosavybėn“.˺ [11] [1v] //

Tu tikies, jog eksploatacija Trako padengs išlaidas ir dar pelno duos. (Apie Fondą rašai). Žinoma, jeigu pajamos viršytų išlaidas, tai mes su Kaziu perteklių paliktume pilnoje Tavo dispozicijoje: nori – skirk fondan, nori – Vabalninko bibliotekai ar kam kitam.

Tik vargu ar pajamos padengs išlaidas.

Jeigu Tu vis dėlto manai, kad Tavo projektas geresnis – ir jis reikia realizuoti, – mes su Kaziu sutinkame ir su juo. O dėl įgaliojimo administruoti – morališkai tu jį jau turi, bet turbūt reikia ir juridiškai padaryti?

O, antra, jei jau imies Tu administruoti visų vardu – tai teks visiems dalyvauti ir išlaidose, – mes ir su tuo sutinkame, nors, atvirai pasakius, be jokio entuziazmo (nematyt jokios perspektyvos). Aš jau įsivėliau į namų statybą – ir galus su galais vos suvedu. 100–150 Lt man jau būtų nemaža suma, be paskolos neapsieičiau. Supranama, kad čia didelio entuziazmo negali būti.

Bet jeigu reikia – tai reikia, nėr ką čia daug šnekėti – ir baigta.

˹Beje, kaip ten yra juridiškai: Adolpo teises paveldėjo vaikai, bet jie nepilnamečiai, jų globėja –

Tatjana. Išeina, kad su ja reikėtų kalbėtis? Jei taip – tai suk ją velniai!' [12]

Tavo sklypas stovi kaip stovėjęs, bet ir mano taip pat. Nėr kada nė nueiti. Net mėšlo – ir to nesugebėjau atvežti. Medeliai nelaistyti (o reikia šiemet!), šiaudais neapraišioti, braškės – nesutvarkytos, neparuoštos žiemai – stačiai nėr kada. O jei atsiranda kiek laiko – jaučiuos taip pavargęs, kad nieko nesinori daryti.

Laukiu iš tavęs greičiau žinių apie sveikatos reikalus [13].

Labų dienų Tau nuo mūsų visų.

Br. Balys [14]

1937
Lapkr. 23 d.

'Del „Trako“ nieko galutino nerašyk, pasitarsim kartu.
Br' [15]

## KOMENTARAI

[1] Balys Sruoga atsakė į prieš keletą dienų jį pasiekusį Juozapo Sruogos laišką (brolis turėjo rūpesčių dėl pašlijusios savo ir žmonos sveikatos; be to, vairuodamas naują automobilį buvo patekęs į eismo įvykį):

„Mielas Boleslavai,

Šiandien gavau gana ilgą laišką iš J. Klingos Baibokų reikalais. Tą laišką su savo pastabomis pasiunčiau Kazimierui. Pasistenk su juo pasimatyti ir aptarti visą reikalą. – Aš iš Kauno išvykau labai prislėgtame ūpe. Tilžėje buvau kiek aprimęs, bet nuvykus į Karaliaučių mano ūpas liko galutinai sugadintas. Pirmučiausia galutinai paaiškėjo, kad mano žmona reikia operuoti (tik be reikalo prikankino ir mano žmoną, ir mane naujomis rentgeno nuotraukomis, na, žinoma, ir gerokai už tai nuplėšė). – Nors aš ir blogai jaučiuosi, prof. Assmann pasakė, kad jis nieko daugiau nebegali daryti. Vakar vel buvau pas savo tilžiškį daktarą; tas, žinoma, irgi nieko pasakyti negalėjo: patarė imti namie angliarūgšties vonias. Visas blogumas tame, kad eidamas gatve – jaučiuosiu silpnas ir vos laikausiu ant kojų. – O čia dar žmonos operacija, kuri nežinia kaip gali baigtis. Taigi nėra ko stebėtis, kad prie tokių aplinkybių pradeda plaukai ant galvos šiauštis. – Be galo sunku išlaikyti lygsvarą. –

Savo automobilį baigiu remontuoti. Mano nuostoliai kol kas siekia 200 Rm (ryt auto bus gatavas). Aš manau jį „aufbocken“ [*vok* pastatyti ant kėliklių ir laikinai nenaudoti] – nes važiuoti negaliu. – Tam asmeniui, kurio padangos liko perpjautos, parašiau registruotą laišką; pasiūliau užeiti pas mane pasikalbėti, pareikšdamas, kad aš kaltu neprisipažįstu. – Bet jau daugiau savaitės praėjo, o jis nepasirodo. – Jeigu su juo bylinėtis nepriseis, tai tuo tarpu nuostoliai dar ne per daug dideli. Sužinojau, kad už perpjautas padangas buvo mokėta po 110 Rm už kiekvieną. –

Mano žmona šiandien kelioms dienoms išvyko į Kauną. Ji apsistos pas Petrėnus (Putvinskio 20).

Operaciją buvome manę daryti pas prof. Kuzmą, bet dabar esame linkę visgi operuoti Karaliaučiuje, kur, žinoma, brangiau kainuos. Kalbėjomės net ir su chirurgu prof. Läwen (Univ-to chirurginės klinikos direktorium). Jis iki 31 spalio yra išvažiavęs. Operaciją norime daryti 1/XI. –

Geriausių linkėjimų poniai Vandai, Daliai ir Tau iš manęs ir Jolitos.

1937 X 21 – Juozapas“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Karaliaučiaus – į Kauną, 1937-10-21, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 857, l. 1r–v).

[2] Juozapo Sruogos žmonai operacija Karaliaučiuje daryta 1937-11-04. Juozapas Sruoga keliuose broliui skirtuose atvirlaiškiuose aprašė situaciją, žmonos sveikatos būklę ir savo savijautą:

„Mielas Boleslavai,

Turbūt tu jau būsi iš Kazimiero girdėjęs, kad vakar 4 XI – 10 1/2 –1115 padarė Bronei operaciją. Karaliaučiuje operavo prof. Ehrhardt – žilas senukas Pilkųjų seserų ligoninėje. Operacija, rodos, pavyko gerai. Man rodė net išpjautą skilvio šmotą (apie 250–300 gr.). [Perduok] Vanda[i], kad Bronė operaciją pakėlė gerai – šiandien jau antra diena, o temperatūra ryte ir vakare tik 37,6o. – Vakar labai kankino narkozas – ligi vidurnakčio negalėjo atidaryti akių – viskas sukėsi. Šiandien gi labai kankina troškulys. Tiesa, šiandien popiet profesorius leido gerti arbatos po arbatinį šaukštelį kas 15, o vėliau kas 10 min. Ryt turbūt bus tas pat. Valgio ir matyti nenori. Maitinama dirbtinai. Praėjusią naktį miegojo silpnai. Tikiamės, kad šią naktį miegos geriau ir kad ryt skausmai sumažės. Aš manau čia išbūt iki sekmadienio vakaro. Laikausi kaip galiu. – Žinoma, turiu didelį nervų įtempimą ir esu stipresnis negu Tilžėje. Mat paskutiniu laiku ėmiau angliarūgšties vonias. Ir dabar sugrįžęs į viešbutį imsiu tokią vonią. Įtempimą turiu didelį, nes sugrįžęs į viešbutį gulėdamas lovoj ir aš pradedu vaitoti. – Šiandien profesorius buvo net tris kartus. Aš visą laiką praleidžiu ligoninėj.

Geriausių linkėjimų poniai Vandai, Daliai ir tau iš Bronės ir manęs.

Brolis Juozapas

1937 XI 4 – 20 val. 08 min.“ (Juozapo Sruogos atvirlaiškis Baliui Sruogai, iš Karaliaučiaus – į Kauną, 1937-11-04, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 857, l. 1r–v);

„Mielas Boleslavai,

Sekmadienį buvau autobusu nuvykęs į Karaliaučių; įėjęs pas Bronę radau ją jau stovinčią ant kojų. Be galo apsidžiaugiau, kai čia pat sužinojau, kad iš Patologijos instituto gautas pranešimas, kad pas Bronę ne vėžys. Profesorius – chirurgas gavo iš Patologijos instituto net du pranešimus. Po pirmo pranešimo profesoriui atrodė, kad jis net be reikalo padaręs operaciją. Antras pranešimas visgi patvirtino, kad operacija buvo būtinai reikalinga. Operacija buvo labai rimta, bet Bronė pakėlė ją stebėtinai gerai. Tik bijau, kad dar nekiltų kokių komplikacijų. Šiandien gavau žinią, kad Bronė turi didelę slogą; bijau, kad neprikibtų koks gripė. Šiaip iki šiol temperatūra nebuvo pakilusi net iki 38o. Dabar leidžiama viskas valgyti.

Į Salomėjos vestuves [1937-11-14] matomai nei tu, nei Kazimieras pakvietimų neturėjote.

Siunčiu mano geriausius linkėjimus p. Vandai, Daliai ir tau.

Br. Juozapas

1937 XI 23“ (Juozapo Sruogos atvirlaiškis Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1937-11-23, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 857, l. 1v).

[3] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausias Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, URM tarnautojas. 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.

[4] Kazimieras Sruoga (1899–1974) – jauniausias Balio Sruogos brolis. Ekonomistas, spaudos darbuotojas. 1936–1940 m. akcinės bendrovės „Maistas“ direktoriaus pavaduotojas.

[5] Broliai Sruogos pagal tėvo Pranciškaus Sruogos 1928-05-06 pasirašytą testamentą Baibokuose turėjo jiems priklausiusią nuosavybę – 11–15 ha dydžo žemės sklypą, vadinamą traku, kuriuo, pildydami testatoriaus valią, norėjo formaliai pradėti naudotis, kad sklypo šeimininke vėliau pagal įsisenėjimo įstatymą netaptų antrą kartą ištekėjusi buvusi velionio Aniolo Sruogos žmona Salomėja Balčiūnaitė-Sruogienė-Kaziliūnienė.

[6] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis. Nuo 1927-10-18 iki 1933-11-14 Pašto valdybos direktorius. Nuo 1933-10-14 kalinys Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, kur atsidūrė kaip pagrindinis Pašto ženklų aferos sumanytojas ir vykdytojas.

[7] Tatjana Sruogienė (1889–1979) – Balio Sruogos brolio Adolfo Sruogos žmona. 1935 m. rudenį, dar nesibaigus Adolfo Sruogos baudžiamosios bylos svarstymui Kauno apygardos teismo Apeliacijų rūmuose, ji kartu su trimis mažamečiais vaikais išvyko į Pietų Ameriką, į Paragvajų.

[8] Tatjanos Sruogienės sesuo Vera Jablonskienė skleidė kalbas, kad Adolfo Sruogos žmona, kuriai nepasisekė įsikurti Paragvajuje, ketino su vaikais grįžti į Kauną. Tačiau broliai Sruogos tokias kalbas vertino įtariai, žiūrėjo kaip į šantažą (iš jų reikalauta finansinės paramos brolienės kelionei atgal, nors ji pati net negalvojo apie Lietuvą, kur niekada nebebuvo atvykusi).

[9] Tatjana Sruogienė su vaikais iš Paragvajaus 1937-12-30 persikėlė į Argentiną: „Gavau laišką iš Liolės. Rašo, kad jie Paragvajų 1937 XII 30 apleido ir persikėlė į Argentiną, bet Buenos-Aires jiems nepavyko apsigyventi. Jo adresas: Hurlingham, F. C. P. Los Heras 829, Argentina. – Taigi dabar turėjau pakeisti antrašus ir mano jam užprenumeruotiems laikraščiams“ (Juozapo Sruogos atvirlaiškis Baliui Sruogai, iš Panemunės – į Kauną, 1937-XII-14, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 356, l. 1r).

[10] Visi broliai Sruogos, o ir nuteistasis Adolfas Sruoga, vienintelis likęs įkalintas Pašto aferos dalyvis, tikėjosi sulaukti Prezidento malonės, kuri suteiktų jam galimybę išeiti į laisvę ir pradėti naują gyvenimą, kurį jis siejo su savo iš Lietuvos pasitraukusia šeima: „Žinoma, aš nekantriai laukiu žinios, ar Prezidento malonė kaip nors palietė Adolpo likimą. Kai tu tik ką nors sužinosi, tuojaus pranešk man. Aš tos žinios lauksiu, pirma negu rašyti Liolei ir pirma, negu rašyti į Vabalninką advokatui Baibokų reikalais. Siunčiu Tau Liolės laišką, kad tu galėtum pranešti Adolpui, ką rašo jo vaikas; tikiuosiu, kad tu vel galėsi A-pą aplankyti“ (Juozapo Sruogos atvirlaiškis Baliui Sruogai, iš Panemunės – į Kauną, 1937-XII-14, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 356, l. 1r–v).

[11] Frazė, vertikaliai prirašyta Balio Sruogos ranka mėlynu rašalu pirmojo lapo antros pusės kairėje paraštėje.

[12] Frazė, vertikaliai prirašyta Balio Sruogos ranka mėlynu rašalu antrojo lapo pirmos pusės kairėje paraštėje.

[13] „Sveikata galėtų būt mano ir Bronės geresnė, bet, žinoma, reikia tenkintis ir tokia. Bronė rengiasi po 20 II vykti į Kauną, tai tuomet asmeniškai pasiteiraus su tavimi ir sklypo reikalais. Žinoma, reikia ką nors daryti. Tik man pliano niekas nėra pagaminęs: nei tavo rekomenduotas technikas, nei Kazimiero. – Plianą aš norėčiau turėti. Statyti turbūt reiktų iš mūro (mediniai juog dabar labai brangūs).“ (Juozapo Sruogos atvirlaiškis Baliui Sruogai, iš Panemunės – į Kauną, 1937-XII-14, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 356, l. v).

[14] Balys Sruoga (1896–1947) – Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas; nuo 1932 m. – profesorius. Sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 9B, savininkas.

[15] Frazė, prirašyta priešinga kryptimi nei laiško tekstas, spėtina, Juozapo Sruogos žmonos Bronės Sruogienės ranka paprastu pieštuku antrojo lapo antros pusės apačioje, dešiniajame kampe.